

Innst. 214 S

(2011–2012)

Innstilling til Stortinget fra næringskomiteen

Dokument 8:38 S (2011–2012)

Innstilling fra næringskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Frank Bakke-Jensen, Ivar Kristiansen og Elisabeth Aspaker om økt tilgang til fersk fisk for norsk landindustri og forbrukere

Til Stortinget

Sammendrag

Norsk sjømatnæring er en viktig driver i norsk økonomi, med en eksport på 53,8 mrd. kroner i 2010, hvorav fiskerinæringen eksporterte for 20,4 mrd. kroner. Forslagsstillerne viser til at globaliseringen har gjort fryst råstoff til en internasjonal handelsvare. I Asia produseres filetprodukter av torsk for det internasjonale markedet billigere enn en kan produsere i Norge. Dermed leverer norske trålere i dag nesten utelukkende frossen fisk. Høye norske produksjonskostnader, kvalitetsutfordringer knyttet til fraktetid og bedre lønnsomhet på frysetrålere har medført langt færre ferskfisktrålere. Forslagsstillerne mener utviklingen mot frysetrålere har hatt mange positive følger, blant annet at industri forsynes med råstoff gjennom året samtidig som kvaliteten blir ivaretatt. Men det har samtidig åpnet for spørsmål om bærekraften for norske industrianlegg på land og om mangfoldet i forbrukers valgmuligheter.

Forslagsstillerne viser til at det har vært en politisk målsetting at det fortsatt skal være en lønnsom fiskeindustri langs kysten. Som et virkemiddel for å oppnå dette ble såkalt leveringsplikt, senere omtalt som tilbudsplikt, innført for deler av trålkvotene. Innholdet i leveringsplikten er definert gjennom individuelle vilkår og ved forskrift av 12. september 2003 om leveringsplikt for fartøy med torsketrållatelse.

Forskriftens formål er å sikre anlegg som bearbeider fisk stabil råstofftilførsel fra torsketrålflåten, jf. forskriften § 1.

Forslagsstillerne mener den uro som er rundt leveringsforpliktelsenes innhold og den nåværende usikkerheten rundt arbeidsplassene i landindustrien, betyr at regelverket må gjennomgås på nytt. Det er viktig å finne en løsning som stimulerer til både å øke forbrukerens og landindustriens tilgang til fersk fisk, uten at det går på bekostning av trålerflåten. Forslagsstillerne vil i denne sammenheng peke på at en mulig løsning kan være å tillate at trålerfartøyets kvote av torsk kan leies ut til et kystfartøy som leverer til industrien på land, samtidig som trålerfartøyenes fleksibilitet økes gjennom den såkalte slumpfiskordningen. Et kystfartøy vil på en hensiktsmessig måte kunne levere ferskt råstoff til industrien, og av en kvalitet industrien kan nyttiggjøre seg. Forslagsstillerne viser til at det er rom for justeringer i slumpfiskordningen, og viser i denne forbindelse til representantforslag om å bedre kvotefleksibiliteten for havfiskeflåten (Dokument nr. 8:120 (2007–2008)). Forslaget vil bidra til økt lønnsomhet både på land og sjø.

Forslagsstillerne registrerer at det på flere hold er reist ønske om å fokusere på fersk fisk, blant annet regjeringen Stoltenbergs «Sats ferskt!»-strategi fra 2007. På denne bakgrunn mener forlagsstillerne tiden er moden for en drøftelse i Stortinget av hvordan man kan sikre mer fersk fisk til norsk landindustri og forbrukere.

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme sak for Stortinget der leveringsforpliktelsene gjennomgås med sikte på å gi industri og flåte større fleksibilitet i utnyttelsen av fiskeråstoffet, for slik lettere å oppfylle formålet med forskrift om fartøy med torsketrållatelse. I saken bør det vurderes forslag om at industri

kan leie ut deler av kvotene med leveringsforpliktelser til kystfartøy, samtidig som slumpfiskordningen utvides.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Else-May Botten, Lillian Hansen, Arne L. Haugen, Ingrid Heggø og lederen Terje Aasland, fra Fremskrittspartiet, Per Roar Bredvold, Harald T. Nesvik og Torgeir Trældal, fra Høyre, Frank Bakke-Jensen, Svein Flåtten og Elisabeth Røbekk Nørve, fra Sosialistisk Venstreparti, Alf Egil Holmelid, fra Senterpartiet, Irene Lange Nordahl, og fra Kristelig Folkeparti, Rigmor Andersen Eide, viser til representantforslag, Dokument 8:38 S (2011–2012), der det foreslås tiltak for å bedre lønnsomheten for norsk fiskeindustri, og for å bedre tilgangen på fersk fisk for norske forbrukere.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet og Høyre, viser til at det er en uttrykt målsetting fra regjeringen om å bedre tilgangen på fersk fisk for norske forbrukere. Dette er en målsetting flertallet deler. Flertallet ser det som særdeles viktig å legge til rette for økt lønnsomhet i norsk fiskeforedlingsindustri, og er fornøyd med at statsråden har lansert og gjennomført en rekke tiltak for å styrke fiskeindustrien langs kysten. Ett av tiltakene er å styrke bifangstordningen i torskefisket med en økning inneværende år fra 6 500 tonn til over 14 000 tonn. I tillegg skal det for annet halvår i 2012 etableres en ordning med kvotebonus ved leveranse av fersk fisk for båter over 21 meter. Dette for å legge et godt grunnlag for styrking av ferskleveransen og for å sikre leveranse deler av året hvor det kan være vanskelig for landindustrien å få tilstrekkelig med råstoff. Flertallet anser dette som viktige tiltak, og støtter dette.

Flertallet har merket seg at det skal igangsettes et forsknings- og utredningsarbeid som skal vurdere hvordan økt lønnsomhet i industrien kan oppnås. Flertallet viser videre til at regjeringen er i ferd med å utarbeide en stortingsmelding om sjømatnæringen, og ser det som viktig at forhold knyttet til fiskeindustrien blir viet stor oppmerksomhet i meldingen, herunder hvordan det kan legges til rette for økt lønnsomhet.

Flertallet har registrert at det er en viss uro langs kysten knyttet til leveringsforpliktelsenes innhold, spesielt gjelder dette i Finnmark og Nordland, knyttet til Aker Seafoods leveringsforpliktelser. Flertallet viser til at leveringsforpliktelser er inn-

rettet for å sikre råstoff til fiskeindustrien og at det er en politisk målsetting å bidra til industriell utvikling basert på fiskeressurser.

Flertallet viser til statsrådets brev til komiteen, datert 5. januar 2012 (vedlagt innstillingen), der det slås fast at det fra myndighetenes ståsted ikke hersker noen rimelig tvil om det rettslige innholdet av leveringsforpliktelsene. Flertallet merker seg videre at det i samme brev slås fast at rederienes overholdelse av leveringsforpliktelsene er gjenstand for en omfattende og regelmessig kontroll fra forvaltningens side, noe flertallet ser som svært viktig.

Flertallet er kjent med at det er ulike synspunkter på hvordan leveringsforpliktelsene bør utformes, spesielt på hvordan leveringsforpliktelsene skal gjennomføres i tråd med de endringer som ble gjort da leveringsplikt ble endret til tilbudsplikt av fiskeriminister Svein Ludvigsen i regjeringen Bondevik II. Flertallet er opptatt av at forpliktelsene står fast, og at det er uløselige forbindelser mellom trålkonsesjonene og råstoff til landindustrien. Brytes forpliktelsene, skal kvotene, etter flertallets vurdering, trekkes tilbake.

Flertallet har merket seg at lønnsomheten i hvitfiskeindustrien over tid har vært svak, særlig i filetindustrien, og er på denne bakgrunn tilfreds med at fiskeri- og kystministeren i sitt brev av 5. januar 2012 forsikrer om at hun er opptatt av å styrke lønnsomheten for fiskeindustrien, og vil vurdere alle forslag som kan ha positiv effekt.

Flertallet tilrår at forslaget vedlegges protokollen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til historien og til at Norge for mange tiår siden bygget opp en trålflåte som hadde som misjon å forsyne filetindustrien med råstoff i perioder av året der kystflåten ikke maktet dette. Dette var ferskfisktrålere som leverte sine fangster til industrien etter mange døgn på havet. Kvaliteten på den eldste fisken på en tur var ofte dårlig, men fordi filetblokk var en stor del av produktporteføljen, lot det seg gjøre med stor produksjon selv om kvaliteten kunne være dårlig. Etter hvert ble det bygget en del frysetrålere, og dette ble sett på som positivt fordi råstoffet da kunne lagres og tas ut for produksjon ved behov.

Det store omslaget kom da fryst råstoff ble en internasjonal handelsvare på 1990-tallet, spesielt Kinas inntog som kjøper og produsent av slikt råstoff på slutten av 1990-tallet/utover 2000-tallet. Fordi utenlandske kjøpere og klippfiskprodusentene på Vestlandet kunne produsere produkter med langt lavere kostnader enn filetindustrien i Nord-Norge, steg råstoffprisen på fryst råstoff så mye at filetindustrien mistet alle muligheter til å bruke dette

råstoffet i sin produksjon. Løsningen for norsk filetindustri ble ferskt råstoff av høy kvalitet, og jevne leveranser til et europeisk ferskt filetmarked.

Disse medlemmer mener at de diskusjonene som i disse dager pågår om Aker Seafoods og andre selskapers forpliktelser, blir altfor overfladiske og ikke tar inn over seg de reelle årsakene til den situasjonen som er oppstått. Industriens utfordringer i dag er de samme som tidligere. Kystflåten leverer det meste av sine fangster i konsentrerte sesonger, og behovet for å ha tilgang på råstoff utenom disse sesongene er faktisk større i dag enn da trålerne ble satt inn i råstofforsyningen for lenge siden. Disse medlemmer mener at man heller enn å true dagens konsesjonshavere med tilbaketrekking av konsesjoner, bør se på om det kan gjøres endringer i regelverk mv. som kan gi ønskede effekter. Større fleksibilitet i reglene for hvem og hvordan man fanger fisken kan gi lønnsomme løsninger til beste for både industri og flåte.

Disse medlemmer merker seg at det fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet blir gjort forsøk på å forklare problemene med å ha tilstrekkelig ferskt råstoff hele året med at tidligere fiskeriminister Svein Ludvigsen gjorde endringer i regelverket.

Disse medlemmer vil minne om at endringene gjort av Ludvigsen var begrunnet i to forhold. Mange av leveringsforpliktelsene var til industriannlegg som ikke var aktive lenger. Det var altså ikke mulig å oppfylle disse betingelsene. I tillegg ble betingelsene slik de var utformet og praktisert kraftig kritisert av Sjømannsforbundet, da de medførte at fangstene alltid ble betalt med Råfisklagetets minstepris. Disse to forhold gjorde at fiskeriminister Ludvigsen innførte en tilbudsplikt for rederiene. Denne tilbudsplikten gjaldt i soner etter hvor leveringsbetingelsene gjaldt tidligere. Dette førte til at man kunne tilby fangstene i et begrenset marked, man oppnådde en bedre pris for fiskerne og det ble mulig for aktiv lokal industri å utnytte råstoffet.

Disse medlemmer vil minne om at det den gang var fullt mulig for norsk filetindustri å nyttig-

gjøre seg av frossent råstoff. Det er av lønnsomhetsgrunner ikke mulig i dag.

Disse medlemmer finner det også både riktig og viktig å minne om at det var under Arbeiderpartiets fiskeriminister Helga Pedersen forskriftene ble endret slik at sonene ble opphevet, noe som helt klart kompliserte situasjonen for den delen av industrien som er avhengig av ferskt råstoff, all den tid at markedet for frossent råstoff nå ble større, og mange flere aktører kunne by på fangstene.

Disse medlemmer vil legge til at den såkalte bearbeidingsplikten som samtidig ble innført, heller ikke forenkler hverdagen for filetindustrien. Den gjør at man må kjøpe og bearbeide alt råstoffet, noe som ikke er hensiktsmessig all den tid fisken gjerne varierer i størrelse, og noe av den større fisken ikke egner seg til filetproduksjon.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme sak for Stortinget der leveringsforpliktelsene gjennomgås med sikte på å gi industri og flåte større fleksibilitet i utnyttelsen av fiskeråstoffet, for slik lettere å oppfylle formålet med forskrift om fartøy med torsketråttillatelse. I saken bør det vurderes forslag om at industri kan leie ut deler av kvotene med leveringsforpliktelser til kystfartøy, samtidig som slumpfiskordningen utvides.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittpartiet og Høyre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen fremme sak for Stortinget der leveringsforpliktelsene gjennomgås med sikte på å gi industri og flåte større fleksibilitet i utnyttelsen av fiskeråstoffet, for slik lettere å oppfylle formålet med forskrift om fartøy med torsketråttillatelse. I saken bør det vurderes forslag som at industri kan leie ut deler av kvotene med leveringsforpliktelser til kystfartøy, samtidig som slumpfiskordningen utvides.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Dokument 8:38 S (2011–2012) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Frank Bakke-Jensen, Ivar Kristiansen og Elisabeth Aspaker om økt tilgang til fersk fisk for norsk landindustri og forbrukere – vedlegges protokollen.

Oslo, i næringskomiteen, den 6. mars 2012

Terje Aasland

leder

Lillian Hansen

ordfører

Vedlegg**Brev fra Fiskeri- og kystdepartementet v/statsråden til næringskomiteen,
datert 5. januar 2012****Dokument 8:38 S (2011-2012) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frank Bakke-Jensen, Ivar Kristiansen og Elisabeth Aspaker om økt tilgang til fersk fisk for norsk landindustri og forbrukere**

Jeg viser til brev 15. desember 2011 hvor det bes om en vurdering av ovennevnte representantforslag. Forslaget lyder:

”Stortinget ber regjeringen fremme sak for Stortinget der leveringsforpliktelsene gjennomgås med sikte på å gi industri og flåte større fleksibilitet i utnyttelsen av fiskeråstoffet, for slik lettere å oppfylle formålet med forskrift om fartøy med torsketråltillatelse. I saken bør det vurderes forslag om at industri kan leie ut deler av kvotene med leveringsforpliktelser til kystfartøy, samtidig som slumpfiskeordningen utvides.”

Representantene viser til at en stadig større andel av fangsten til norske trålere fryses på bekostning av ferske leveranser, og at denne utviklingen har mange positive følger. Samtidig går utviklingen mot langt færre ferskfisktrålere, og representantene stiller spørsmål ved bærekraften for norske industrianlegg på land, og ved mangfoldet i forbrukers valgmuligheter når mesteparten av trålfangsten fryses.

Jeg er enig med representantene i at utviklingen mot frysetrålere har mange positive følger. Samtidig kan jeg forsikre om at jeg er opptatt av å styrke lønnsomheten for fiskeindustrien, og jeg er villig til å vurdere alle forslag som kan ha en positiv effekt. Fiskeindustrien er viktig både for aktivitet og sysselsetting i distriktene, og bidrar til alternative anvendelser av råstoffet.

Dette er da også noe av bakgrunnen for at jeg så sent som 15. desember i fjor lanserte en rekke tiltak for å styrke fiskeindustrien langs kysten. Det viktigste tiltaket er en kraftig utviding av bifangstordningen i torskefisket, som skal bidra til jevnere leveranser til fiskeindustrien i løpet av året. Ordningens volum økes med 120 %, fra 6500 til over 14 000 tonn i 2012. For å delta i ordningen er det et krav om at fangsten leveres fersk.

I tillegg skal det for 2012 etableres en ordning med kvotebonus i annet halvår ved leveranser av fersk fisk. Fartøy over 21 meter og torsketrålere vil kunne delta i ordningen. Det er satt av 2300 tonn torsk, og i kombinasjon med fartøyenes ordinære

kvoter kan ordningen bidra til leveranser av rundt 6000 tonn i annet halvår.

På denne måten legger jeg et godt grunnlag for styrking av ferskleveransene, og for aktivitet i den perioden av året hvor det kan være vanskelig for landindustrien å få tilstrekkelig med råstoff. Så blir det opp til aktørene både på sjø og land å benytte seg av de nye mulighetene, og jeg regner med at de gjør det.

Jeg har også satt i gang forsknings- og utredningsprosjekter som skal vurdere hvordan økt lønnsomhet i industrien kan oppnås. Jeg vil møte sentrale aktører i Nord-Norge for å diskutere hvilke felles virkemidler som kan utvikles for å møte industriens langsiktige utfordringer. Sentrale spørsmål er hvordan vi kan utnytte mer av råstoffet, få et bedre markedsarbeid og sikre lønnsomhet. Som en naturlig oppfølging vil landindustrien bli viet en egen del i den kommende stortingsmeldingen om sjømatnæringen.

Vi må heller ikke glemme at de sterke bestandene i nord gir oss et fantastisk utgangspunkt for å drive en konkurransedyktig sjømatnæring. I 2012 blir det rekordhøye kvoter av både torsk og hyse. God ressursforvaltning er det viktigste tiltaket for å sikre lønnsomheten i de ulike leddene i sjømatnæringen.

Representantene viser til at det er uro rundt leveringsforpliktelsenes innhold. Det er naturligvis riktig at det er mange ulike synspunkter på hvordan leveringsforpliktelsene bør utformes. Dette gjelder kanskje særlig de generelle bestemmelsene om hvordan leveringsplikten skal gjennomføres, og som ble fastsatt i egen forskrift om leveringsplikt av regjeringen Bondevik II.

Samtidig vil jeg framheve at det sett fra myndighetenes ståsted ikke hersker noen rimelig tvil om det rettslige innholdet av leveringsforpliktelsene. Rederienes overholdelse av disse forpliktelsene er dessuten gjenstand for en omfattende og regelmessig kontroll fra forvaltningens side.

Det bør understrekes at vi ikke skal ha overdreven tro på at vi kan løse fiskeindustriens lønnsomhetsutfordringer gjennom justeringer i leveringsforpliktelsene. Tvert i mot er det viktig at berørte aktører både innen flåte og industri, som har innrettet seg etter konkrete tillatelser og vilkår, har mest mulig forutsigbarhet med hensyn til hvilke betingelser som gjelder. Det er derfor viktig at vi også ser på andre tiltak som kan hjelpe fiskeindustrien.

Representantene gir videre uttrykk for at det bør vurderes en ordning som gir industrien større fleksibilitet i utnyttelsen av fiskeråstoffet, for eksempel ved å la den leie ut deler av kvotene med leveringsforpliktelser til kystfartøy. Det vises blant annet til arbeidsgrupperapporten "Økt verdiskapning i fiskeindustrien" fra 2004.

Fiskeri- og kystdepartementet fulgte opp rapporten med en prøveordning i 2004-2006, og det ble gitt enkelte tillatelser til å leie inn kystfartøy for å fiske kvotene til trålere eiet av fiskeindustrien. Av ulike årsaker ble ikke prosjektet gjennomført i det omfang som opprinnelig var planlagt.

Jeg registrerer også at det i dag er svært delte meninger i næringen om en slik ordning.

Dette kan kanskje illustrere at det neppe finnes noen enkle grep som løser lønnsomhetsutfordringene for en industri som har slitt lenge. Jeg mener likevel at jeg med de seneste tiltakene har lagt godt til rette for de innen flåte og industri som vil satse på ferskt råstoff. Så er det viktig at disse tiltakene får sjansen til å virke før jeg kommer tilbake med en bredere gjennomgang av industriens rammevilkår i den varslede stortingsmeldingen.

